

Kulturutskottets yttrande**1980/81: 6 y****med anledning av proposition 1980/81: 127 om folkbildning m. m.
jämte motioner***Till utbildningsutskottet*

Utbildningsutskottet har den 26 mars 1981 berett kulturutskottet tillfälle att yttra sig över proposition 1980/81: 127 om folkbildning m. m. samt de med anledning av propositionen väckta motionerna i de delar som rör kulturutskottets verksamhetsområde. Kulturutskottet får med anledning härav anföra följande.

I propositionen föreslås ett nytt statsbidragssystem för folkbildningen och anvisande av ett samlat folkbildningsanslag – Bidrag till folkbildning – om 781 915 000 kr. Inom ramen för detta anslag, som föreslås få förslagsanslags natur, har under en obetecknad anslagspost beräknats ett belopp av 70 milj. kr. till bidrag till kulturverksamhet i folkbildningen m. m. Denna anslagspost är avsedd till kulturverksamhet inom studieförbund och andra föreningar. Den ersätter dels anslaget Bidrag till kulturprogram inom föreningslivet m. m. och anslagsposten Experiment och utvecklingsarbete inom kulturell verksamhet bland amatörer under anslaget Bidrag till kulturverksamhet inom organisationer, dels en del av den medelsanvisning som hittills disponerats för studiecirkelverksamhet inom det estetiska området.

Utskottet har ingen erinran mot att en medelsanvisning med rubriken Bidrag till kulturverksamhet i folkbildningen m. m. träder i stället för bl. a. nyssnämnda kulturprogramanslag resp. anslagspost till experiment och utvecklingsarbete. Utskottet tillstyrker därför den i propositionen föreslagna lagen om upphävande av förordningen (1974: 454) om statsbidrag till kulturprogram inom föreningslivet.

Syftet med det nya bidraget till kulturverksamhet i folkbildningen m. m. är att det skall utgöra ett stöd dels för anordnandet av kulturprogram i folkbildningen och det övriga föreningslivet, dels för förberedelse i vid mening för sådana program. Utskottet har ingen erinran häremot och inte heller mot den precisering i övrigt av anslagsändamålet som gjorts i propositionen.

Utskottet ansluter sig till förslaget att en omfattande verksamhet som i dag bedrivs i form av kör-, musik-, teater- eller danscirklar men som inte naturligt låter sig anpassas till de regler som kommer att gälla för studiecirkelverksamhet i framtiden bör erhålla stöd i form av bidrag till kulturverksamhet.

Utskottet vill understryka det i propositionen gjorda uttalandet att det ligger i kulturverksamhetens natur att den inte bör läsas i på förhand

reglerade former. Bidragsreglerna bör därför utformas så att det blir möjligt att ta upp nya verksamhetsformer och i övrigt pröva nya vägar för arbetet. Den nya stödformen bör alltså göra det möjligt att utan hinder av bidragsreglerna utforma verksamheten på det sätt som är lämpligast. Detta innebär att arrangörerna får ökad frihet att arbeta med utgångspunkt i sina egna behov och intressen.

I propositionen har betonats att befintliga kulturinstitutioner bör utnyttjas för projektarbete. Det bör sålunda ligga inom ramen för institutionernas reguljära verksamhet att ge stöd och service åt bildningsarbetet på kulturområdet. Utskottet delar denna uppfattning.

Utskottet tillstyrker den i propositionen föreslagna medelsanvisningen av 70 milj. kr. till kulturverksamhet i folkbildningen m. m. Av detta belopp bör 2,25 milj. kr. ställas till länsbildningsförbundens förfogande för fördelning till föreläsningsföreningar och andra föreningar inom resp. bildningsförbunds verksamhetsområde för samma ändamål som nu gäller för bidraget till kulturprogram inom föreningslivet. Fördelningen av beloppet mellan länsbildningsförbunden bör bestämmas av Folkbildningsförbundet. Av vad utskottet nu anfört om länsbildningsförbunden och Folkbildningsförbundet följer att utskottet tillstyrker den i propositionen föreslagna lagen om ändring i lagen (1976: 1046) om överlämnande av förvaltningsuppgifter inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde.

Beträffande huvuddelen av det föreslagna anslagsbeloppet 70 milj. kr. uttalas i propositionen att det av tillsynsmyndigheten bör fördelas mellan studieförbunden med hänsyn tagen till de kostnader resp. studieförbund under de tre närmast föregående åren har haft för den avsedda verksamheten. En huvudprincip vid fördelningen inom studieförbunden bör enligt propositionen vara att avdelningarna erhåller en kostnadsram som står i proportion till de utgifter avdelningen under tidigare år har haft för verksamheten. Huvuddelen av de tillgängliga bidragen bör fördelas på avdelningarna utan föregående ansökan med precisering av verksamhetsplaner. Inom denna ram bör sedan avdelningen själv få planera och genomföra verksamheten i enlighet med sina värderingar och sina bedömningar av de lokala förutsättningarna.

Invändningar mot de i propositionen sålunda angivna fördelningsprinciperna har gjorts i motion 2049 av Olof Palme m. fl. (s). Motionärerna framhåller att bidraget liksom folkbildningsstödet i dess helhet i första hand skall främja en verksamhet som stärker folkrörelsernas arbete och vänder sig till kulturellt och utbildningsmässigt eftersatta grupper. En fördelning av bidraget mellan studieförbunden enbart grundat på redovisade kostnader främjar inte en sådan utveckling. Motionärerna föreslår därför att arrangemang som anordnats i samverkan med medlemsorganisation eller annan organisation som studieförbundet stadigvarande samarbetar med ges en större vikt vid bidragsfördelningen. Motsvarande bör gälla arrangemang i glesbygd eller i samverkan med handikapp- eller invandrarorganisation. Tillsynsmyndigheten bör enligt motionen ges i uppdrag att

utforma bidragsregler i enlighet med de i motionen anförda synpunkterna. Yrkande 4 i motionen innebär att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna vad i motionen anförts om principerna för fördelning av anslagsposten Bidrag till kulturverksamhet i folkbildningen m. m.

Vad som anförts i motionen har inte övertygat utskottet om att de av motionärerna antydda fördelningsgrunderna skulle ge ett för bidragssyftet värdefullare resultat än en fördelning enligt de i propositionen angivna principerna. Utskottet vill också framhålla att vad som sägs i propositionen ger utrymme för en viss flexibilitet. Mellan studieförbunden bör fördelningen sålunda ske "med hänsyn" till vissa tidigare kostnader, medan det i fråga om fördelningen inom förbunden anges att en fördelning i proportion till tidigare utgifter skall vara "huvudprincip". Utskottet anser inte att riksdagen bör göra det i motion 2049 yrkande 4 angivna uttalandet.

I propositionen uttalas att bidragsgivningen bör grundas på de faktiska kostnaderna. Detta förutsätter avgränsningar dels i fråga om vilka kulturaktiviteter som innefattas, dels i fråga om vilka kostnadsfaktorer som får räknas in. Utskottet har ingen erinran mot att vissa faktiska kostnader får utgöra bidragsunderlag och inte heller mot vad i propositionen anförts om avgränsning av aktiviteter resp. kostnader. Utskottet ansluter sig till förslaget i propositionen att bidrag för varje program eller projekt normalt bör utgå med högst 75 % av bidragsunderlaget med möjlighet till bidrag med 100 % i fråga om program och projekt som genomförs i stödområdena 3–6 eller som riktar sig till handikappade eller invandrare.

Utskottet vill i anslutning till det nu sagda framhålla vikten av att bidragsreglerna blir enkla och inte alltför detaljerade. De bör utformas så att handläggningsordningen blir smidig och samtidigt med beaktande av den på flera ställen i propositionen framförda synpunkten att bidragsmottagarna inom givna ramar bör ha stor frihet att själva bestämma hur mottagna bidrag skall användas.

I fråga om ansvaret för tillsynen av de statliga bidragen till folkbildningen betonas i propositionen att det finns fördelar och nackdelar med att ha detta ansvar samlat hos *en* myndighet resp. med att ha det delat mellan två myndigheter. I propositionen förordas det senare alternativet. Skolöverstyrelsen föreslås bli tillsynsmyndighet för det statliga stödet till studiecirkelverksamheten och för de bidrag som i huvudsak är ämnade att stödja denna, medan statens kulturråd föreslås bli tillsynsmyndighet för det nya bidraget till kulturverksamhet i folkbildningen m. m. I propositionen uttalas att denna ståndpunkt innebär en markering av att folkbildningen befinner sig i skärningspunkten mellan utbildningspolitik och kulturpolitik. Som särskilt betydelsefullt framhålls att kulturrådet får ett eget klart angivet ansvar för en viktig del av folkbildningen. Utskottet vill i detta sammanhang nämna att det enligt utskottets mening finns anledning att överväga om anslagsposten Kulturverksamhet i folkbildningen m. m. bör skiljas ut till ett självständigt anslag.

I motion 2065 av Hans Nyhage m. fl. (m) förordas att tillsynsansvaret

knys till en och inte till två myndigheter. Motionärerna har bl. a. framhållit att det i propositionen föreslagits en ännu starkare integration mellan studiecirkelverksamheten och den hittillsvarande kulturprogramverksamheten än vad folkbildningsutredningen tänkte sig. I motionen har också framhållits att huvuddelen av de aktiviteter som avses inrymda inom begreppet kulturverksamhet i folkbildningen m. m. ingår i den hittillsvarande cirkelverksamheten. Med endast *en* tillsynsmyndighet kommer man enligt motionärerna att utan tvekan få bättre överblick över den samlade verksamheten och därutöver säkerligen en administrativt och ekonomiskt fördelaktigare organisation.

Utskottet vill för egen del framhålla att den verksamhet som avses få stöd ur nu ifrågavarande anslagspost naturligt ligger inom kulturrådets verksamhetsområde och att det för rådet är värdefullt att få en överblick över densamma. Utskottet vill också betona värdet – även sett från riksdagens synpunkt – av en samlad överblick över de totala insatserna på kulturområdet. Det begränsade merarbete som en fördelning av tillsynsuppgiften på två myndigheter kan föranleda anser utskottet inte utgöra tillräckliga skäl mot en sådan uppdelning.

Utskottet ansluter sig därför i fråga om tillsynsansvaret till den uppfattning som uttalats i propositionen. Utskottet avstyrker alltså motion 2065.

Utskottet vill i detta sammanhang betona vikten av att tillsynsmyndigheten noga följer utvecklingen av nu ifrågavarande kulturverksamhet inom folkbildningen. Det finns anledning att därvid bl. a. uppmärksamma eventuella effekter både i fråga om kulturarbetarnas arbetsmarknad och i fråga om den kommunala bidragsgivningen.

Vad som anförts och föreslagits i proposition 127 och de med anledning av denna väckta motionerna 2030, 2043, 2049 samt 2063–2067 har inte gett kulturutskottet anledning till andra uttalanden än som framgår av det föregående. Sammanfattningsvis får utskottet tillstyrka mom. 1, 2 och 5 samt – såvitt gäller kulturutskottets verksamhetsområde – mom. 10 och 11 i hemställan i avsnitt 9 i propositionen ävensom anvisande av 70 milj. kr. till bidrag till kulturverksamhet i folkbildningen m. m. Utskottet avstyrker motionerna 2049 yrkande 4 och 2065.

Stockholm den 7 april 1981

På kulturutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Karl-Eric Norrby (c), Åke Green (s), Kerstin Anér (fp), Tyra Johansson (s), Ingrid Diesen (m), Lars-Ingvar Sörenson (s), Olle Eriksson (c), Hans Alsén (s), Lars Ahlmark (m), Catarina Rönnung (s), Anna Eliasson (c), Bertil Hansson (fp), Elisabeth Fleetwood (m) och Ing-Marie Hansson (s).

Avvikande meningar

1. Principerna för fördelning av bidrag till kulturverksamhet i folkbildningen m. m.

Georg Andersson, Åke Green, Tyra Johansson, Lars-Ingvar Sörenson, Hans Alsén, Catarina Rönnung och Ing-Marie Hansson (alla s) anför följande.

Vi delar den i motion 2049 uttalade uppfattningen att bidraget till kulturverksamhet inom folkbildningen m. m. liksom folkbildningsstödet i dess helhet bör användas så att det främjar en verksamhet som stärker folkrörelsernas arbete och vänder sig till kulturellt och utbildningsmässigt efter-satta grupper. Denna synpunkt bör vara avgörande när det gäller att fördela bidraget mellan studieförbunden. Fördelningen bör därför inte, som föreslagits i propositionen och tillstyrkts av utskottet, grundas enbart på redovisade kostnader. Vi tillstyrker motionärernas förslag att arrangemang som anordnats i samverkan med medlemsorganisation eller annan organisation som studieförbundet stadigvarande samarbetar med bör ges en större vikt vid bidragsfördelningen. Motsvarande bör gälla arrangemang i glesbygd eller i samverkan med handikapp- eller invandrарorganisation. Blivande bidragsregler bör utformas i enlighet med dessa synpunkter. Vad vi nu anför innebär att vi instämmer i de synpunkter som i denna fråga anförts i motion 2049. Vi anser därför att riksdagen bör bifalla yrkande 4 i denna motion.

2. Tillsynsmyndigheten

Ingrid Diesen, Lars Ahlmark och Elisabeth Fleetwood (alla m) anför följande.

Ett av huvudsyftena med det nya bidraget Kulturverksamhet i folkbildningen m. m. är att möjliggöra en integration mellan cirkelstudier och andra aktiviteter, t. ex. förberedande av en utställning, ett musikarrangemang, en teaterföreställning, en bygdebeskrivning etc. Även eljest skall ett nära samspel mellan cirkelstudier och kulturverksamhet kunna äga rum. Mot den bakgrunden är det såväl administrativt som ekonomiskt olämpligt att två skilda myndigheter har att utforma föreskrifter, ge råd, utöva kontroll och i övrigt hantera det statliga stödet. Skolöverstyrelsen bör därför ges det samlade tillsynsansvaret för folkbildningen. Vi anser således att riksdagen bör bifalla motion 2065.

Kulturutskottet aktualiserar även frågan om anslagsposten Kulturverksamhet i folkbildningen m. m. bör skiljas ut till ett särskilt anslag. Enligt vår uppfattning bör detta ej tas upp till prövning innan erfarenhet har vunnits av den faktiska belastningen på denna anslagspost resp. anslagsposten för studiecirkelverksamhet. Eventuellt behövlig omfördelning mellan dessa anslagsposter skulle kunna försvåras av en uppdelning i skilda anslag.

